

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาไทยเป็นเครื่องแสดงความรู้เรื่องในอดีต และเป็นหลักฐานที่สำคัญในการศึกษาความเป็นมาของชาติ เป็นโชคดียิ่งของคนไทยยุคนี้ที่บรรพชนไทยได้ถ่ายทอดวัฒนธรรมอันน่าภาคภูมิใจสืบเนื่องกันมาโดยไม่ขาดสายโดยใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสำคัญ คนไทยยอมใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องแสดงความหมาย ความคิด และความรู้สึกทั้งมวลในทุกกาลเทศะ คุณค่าของภาษาไทยยิ่งเพิ่มขึ้นเพียงใดความสำคัญของภาษาไทยยิ่งมากขึ้นทวีคูณ ฉะนั้นจึงถือเป็นความจำเป็นที่คนไทยรุ่นนี้ต้องรับรู้และเรียนรู้เพื่อสืบต่อรักษาไว้ให้อนุชนไทยต่อไป เช่นตอนหนึ่งของพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่พระเจ้าลูกยาเธอสีพระองค์ ที่จะเสด็จไปศึกษา ณ ต่างประเทศว่า "อย่าทิ้งภาษาของตัวให้ล้มต้อยค่าที่จะพุกหือสมควร เสียหรือจะล้มวิธีเขียนหนังสือไทยที่ตัวได้ฝึกหัดแล้วนั้นไม่ได้เลย" (ประสาร ทองภักดี 2517:13) และอีกตอนหนึ่งของพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชที่พระราชทานแก่คณาจารย์และบัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2512 "ชาติไทยเรามีภาษาของเราใช้เองเป็นสิ่งอันประเสริฐอยู่แล้ว เป็นมรดกอันมีค่าตกทอดมาถึงเราทุกคน จึงมีหน้าที่ที่จะต้องรักษาไว้" (สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย 2516:2) เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2521 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำรัสในพิธีพระราชทานรางวัลการประกวดทำนองเสนาะของกรมศิลปากร "ไทยเป็นอารยประเทศซึ่งมีขนบประเพณี ศิลปกรรม วรรณคดีและภาษาซึ่งเจริญรุ่งเรืองมาแต่อดีตกาล เราผู้เป็นอนุชนจึงควรภูมิใจช่วยกันอนุรักษ์รักษามรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่บรรพบุรุษได้ก่อสร้างสรรคขึ้นไว้ให้เจริญสืบไป" (ฉะอับ โปะชะกฤษณะ 2522:2)

การอนุรักษ์ภาษาไทยที่ดี คือการถ่ายทอดความรู้และสุนทรียภาพให้แก่ผู้เยาว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกระบวนการศึกษาสองประการที่นักสังคมวิทยาเรียกว่าขบวนการสังคมประภค (Socialization) ซึ่ง กรีน (Green 1964:127) อธิบายว่า "คือขบวนการที่บุคคลจะได้รับวัฒนธรรมและสร้างสมบุคลิกภาพกับความเป็นตัวของตัวเอง" นั่นคือการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ (Informal Education) อันอาจจะมาจากประสบการณ์ชีวิตซึ่งเป็นอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมเป็นขบวนการแรก ส่วนอีกประการหนึ่งนั้น ฟีนิกซ์ (Phaenix 1958:25) อธิบายว่า "การศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) คือการจัดโดยสถาบันทางสังคมที่ยอมรับกันทั้งในแง่ความเชื่อและในแง่กฎหมาย ให้ทำหน้าที่เฉพาะในการให้การศึกษแก่สมาชิกของสังคม" หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2523:99) กล่าวว่า "ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในรูปแบบใด ๆ ก็ตามย่อมต้องการให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ และดีที่สุดเสมอ ถ้าเราต้องการปรับปรุงการศึกษาให้มีความหมายแก่ชีวิต เราก็ต้องริบเร่งปรับปรุงการสอนภาษาไทยโดยเร็วที่สุด เพราะภาษาเป็นชีวิตของชาติ เป็นศูนย์รวมความคิดของชาติและภาษาเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพเกือบทุกคน"

การปรับปรุงการสอนภาษาไทยมีวิวัฒนาการมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบันนี้ กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการก็ได้เปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ตามแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520 เมื่อพิจารณาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช - 2521 จะเห็นว่าในวิชาภาษาไทยมีจุดประสงค์ที่ชัดเจนว่าได้รับเร่งปรับปรุงการสอนภาษาไทยอย่างยิ่ง ดังนี้

1. ให้เล็งเห็นความสำคัญของภาษาไทย ในฐานะเป็นเครื่องมือสื่อสารของประชาชาติ และเป็นปัจจัยที่สนับสนุนบำรุงความสามัคคีของประชาชาติ
2. ให้เข้าใจว่าการใช้ภาษาไทยดีเป็นการช่วยให้เกิดความร่วมมือของคนในชาติ นำมาซึ่งความสมัครสมานกัน และทำให้สามารถประกอบกิจการต่าง ๆ ได้โดยมีประสิทธิภาพ
3. ให้สามารถใช้ภาษาไทยได้โดยรู้ที่เหมาะที่ควรตามวัย และศักยภาพของนักเรียน เพื่อประโยชน์ทั้งในการศึกษาวิชาต่าง ๆ และในการดำเนินชีวิต
4. ให้มีความใคร่รู้ใคร่เรียน พอใจที่จะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากการอ่านและฟัง

5. ให้สามารถคิดค้นปัญหาที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ไต่หังไต่อ่าน โดยใช้วิจารณ์ญาณ คือพยายามขบปัญหาเหล่านั้นเมื่อเกิดปัญหา มีความคิดแจ่มแจ้งขึ้น เป็นลำดับและนำผลจากการคิดค้นที่ถูกต้องไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

6. ให้สามารถพิจารณาหนังสือ งานเขียน งานประพันธ์ที่ได้อ่าน ให้มองเห็นทั้งส่วนดีและส่วนบกพร่อง

7. ให้เห็นค่าของวรรณคดีและเห็นความสำคัญของงานประพันธ์กับการใช้ภาษา โดยมีวสันนิษฐานว่าเป็นสิ่งสำคัญในวัฒนธรรมของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ 2520:9)

ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรนี้ คือคนไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3) มีความรู้แตกฉานทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ในส่วนกลาง โดยเฉพาะเขตกรุงเทพมหานครน่าจะสัมฤทธิ์ผลมากที่สุด เพราะว่ามีนักเรียนกลุ่มนี้ใช้ภาษามาตรฐานเป็นภาษาในชีวิตประจำวันและยังมีแหล่งวิทยากร บุคลากรและความก้าวหน้าอื่น ๆ เป็นสิ่งแวดล้อมทางภาษาที่ดีอีกด้วย ปัญหาใหญ่จึงน่าจะอยู่ตรงข้ามกับกลุ่มนี้ กล่าวคือนักเรียนชั้นมัธยมต้นที่อยู่ในส่วนภูมิภาคโดยเฉพาะในชนบทไกลชายแดน ซึ่งเขาเหล่านั้นไม่ได้ใช้ภาษามาตรฐานตลอดเวลาเหมือนกลุ่มดังกล่าว เขาต้องใช้ภาษาของท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน และต้องเรียนภาษามาตรฐานในเวลาเรียนจึงอาจเกิดความสับสนในการใช้ภาษา เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบในเรื่องแหล่งวิทยากร บุคลากร ตลอดจนนวัตกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นสภาพแวดล้อมทางภาษาที่ดีก็ขาดแคลนกว่าปัญหาทั้งปวงนี้ย่อมเป็นสาเหตุใหญ่ที่จะทำให้หลักสูตรไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร

เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางภาษาที่เป็นปัญหา สุจริต เพ็ชรขอบ และสายใจ อินทร์พรหม (2523:8) กล่าวว่า "นักเรียนที่มาจากต่างจังหวัดและใช้ภาษาถิ่น จะมีความยากลำบากในการเรียนภาษา ทำให้คิดตามไต่หา ไม่ทันเพื่อน ขาดทักษะในการใช้ภาษาไทย อาจเป็นเพราะไม่ได้ใช้ภาษาไทยอย่างสม่ำเสมอ หรือจะใช้ก็ต่อเมื่อเวลาอยู่ในโรงเรียนเท่านั้น" ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2516:14) กล่าวว่า "ตามโรงเรียนในส่วนภูมิภาคมีเด็กที่พูดภาษาถิ่นคิดเป็นนิสัย เวลาจะออกเสียงอย่างภาคกลางก็ยากแก่เด็ก ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่ใช้ภาษาสองภาษาคือภาษามาตรฐานกับอนุภาษา"

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2523:70) อธิบายว่า "บางท้องถิ่นอนุภาษาจะมีถิ่นพื่นจากภาษามาตรฐานจนเกือบกลายเป็นต่างภาษา เพราะวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นการแตกต่างทางวัฒนธรรมไม่ใช่ต่างชาติ หรือต่างภาษา คนที่ใช้ภาษาเดียวกันและเป็นคนชาติเดียวกันอาจต่างวัฒนธรรมเชิงภาษาได้ ถ้าการใช้ถ้อยคำส่วนวนที่มีความหมายในวัฒนธรรมหนึ่ง อาจจะไม่ตรงกับในอีกสังคมหนึ่งที่ต่างวัฒนธรรม" เช่นชาวอีสานพูดว่า "ฉันอ่านหนังสือเล่มนี้สามจบแล้วยังไม่เปิดเลย" ชาวกรุงเทพฯ จะไม่เข้าใจเลยว่าอ่านได้อย่างไรกันทั้งสามจบโดยไม่เปิดหนังสือเลย แท้จริง "เปิด" หมายถึง "เปิด" ใค้อีกกรณีหนึ่งในภาษาถิ่นอีสาน

ชีวิตเกี่ยวกับภาษาในครอบครัวมีอิทธิพลมากต่อการเรียนภาษาในโรงเรียน นักเรียนยังมีโอกาสเรียนจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ตนอยู่ สิ่งแวดล้อมเหล่านั้นบางทีก็มีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาของนักเรียน หากเป็นอิทธิพลที่ไม่ดีก็จะมีผลติดคามมาเป็นอุปสรรคในการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียน (รุประณี นาคทรพรพ 2514:10) ถ้านักเรียนมีอุปนิสัยชอบฟังผู้ใหญ่ในครอบครัว หรือชอบอ่านตามสมาชิกคนอื่นๆ ของครอบครัว เขาย่อมใช้ภาษาไทยได้ดีตามสภาพแวดล้อมทางภาษาที่ผู้ใหญ่เตรียมให้โดยนักเรียนไม่รู้ตัว นักเรียนกลุ่มนี้ดูเหมือนว่าจะไม่มีปัญหาในการเรียนภาษาไทย แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า เขามีทัศนคติต่อภาษาไทยไม่สู้จะดีเพราะเห็นเป็นของธรรมดา คนไทยย่อมพูดจากันรู้เรื่องอยู่แล้วไม่จำเป็นต้องศึกษากันอย่างจริงจัง (เจือ สตะเวทิน 2521:9)

ในเขตการศึกษา 11 ไคแก่จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นบริเวณชายแดนไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ติดต่อกับอาณาเขตประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยถึงสามจังหวัด คือจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดศรีสะเกษ ประชาชนในจังหวัดเหล่านี้โดยเฉพาะอำเภอที่ติดกับชายแดน จะมีชนกลุ่มน้อยคือคนที่พูดภาษาเขมรสัญชาติไทยและคนพื้นเมืองที่พูดภาษาเขมร ส่วย และยอ กลุ่มหลังจะมีจำนวนน้อย (กระทรวงมหาดไทย สำนักงานปลัดกระทรวง 2524:50) เมื่อเริ่มเข้าเรียนตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา เด็กเหล่านั้นไม่เคยใช้ภาษาไทยมาก่อน จึงกลายเป็นเด็กที่มีปัญหาทางภาษาเมื่ออยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา จากสถิติผลการสอบไล่ตามที่กรมสามัญศึกษา

ไคสำรวจไว้เมื่อปี 2512 ทุกจังหวัดเทียบกับส่วนกลาง ลำดับที่ 1 ตกซ้ำชั้น 5.71% ลำดับที่ 50 จังหวัดสุรินทร์ ตกซ้ำชั้น 19.84% ลำดับที่ 59 จังหวัดศรีสะเกษ ตกซ้ำชั้น 21.03% ลำดับที่ 62 จังหวัดบุรีรัมย์ ตกซ้ำชั้น 21.66% (กรมสามัญศึกษานักงานศึกษาธิการ เขต 11 2520:6) เจาหนาที่บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์ในสามจังหวัดดังกล่าว ได้เคยจัดประชุมสัมมนาครูเพื่อหาทางปรับปรุงการสอนภาษาไทยแก่เด็กที่พูดภาษาถิ่น โดยมุ่งหวังที่จะให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและวิชาอื่น ๆ ที่ต้องอาศัยภาษาไทยเป็นสื่ออยู่ในระดับที่ขึ้น เริ่มโครงการเมื่อ พ.ศ.2503 - 2515 แต่หาข้อสรุปไม่ได้ จึงได้ปรับปรุงโครงการใหม่เรียกว่าโครงการ 5 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2515 - 2519 โดยเลือกโรงเรียนที่มีเด็กชั้นประถมปีที่ 1 พูดภาษาถิ่น (เขมร, ส่วย, เยอ) เกินร้อยละ 45 ขึ้นไป และมีสถิติการสอบไล่ชั้นประถมปีที่ 1 ตกมาก เมื่อครบ 5 ปีแล้วโครงการนี้ก็ยกเลิกโดยปริยาย เพราะไม่มีงบประมาณสนับสนุน (ชัยบุระ-เชียรสวัสดิกิจ, สัมภาษณ์) จาก พ.ศ.2519 - 2523 ผู้วิจัยคาดว่าเด็กที่เคยเรียนในโรงเรียนของโครงการนี้บางส่วนจะกำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยเฉพาะนักเรียนชั้นประถมปีที่ 1 เมื่อปีการศึกษา 2517 จะเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งจะใช้เป็นประชากรในการวิจัยครั้งนี้ด้วย

ในแนวทางการวัฒนธรรมและสังคมของเด็กนั้น มีอยู่หลายประการที่มีผลกระทบต่อการใช้ภาษาของเด็ก เช่น

1. ผู้ปกครองมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้องต่อการศึกษา เห็นว่าการศึกษาเป็นการสิ้นเปลือง แต่การไปช่วยผู้ปกครองท่ามาหากินจะร่ำรวยดีกว่า บางรายถึงขั้นทุบตีเด็กในปกครอง เพราะสอบไล่ที่หนึ่งโดยเหตุผลที่จำนวนตัว เลขที่ได้น้อยเกินไป เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กอื่นที่สอบไล่อันดับที่สามสี่ ดังนั้นเป็นคณ (ทองอินทร์ - เพ็ญเขียว 2519:60)

2. มีความเชื่อถือเครื่องครุฑในการใช้ภาษาถิ่น ถ้าใครพูดภาษาอื่นถือว่านอกวรรคนอกรอย หรือล้มดินกำเนิด จะถูกนิทาว่าร้ายถึงส่วนวนภาษาอีสานว่า "นิกอืต" ความเชื่อถือเช่นนี้ถูกปลูกฝังถ่ายทอดกันต่อ ๆ มา และถือปฏิบัติอย่างเหนียวแน่น

3. ดินที่อยู่ห่างไกลจากชุมชนหรือคอกสำรวจ สังคมของเด็กที่พูดภาษาไทยไม่ได้ ขาดการติดต่อกับสังคมอื่น จึงไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องใช้ภาษาไทยจนกว่าเด็กเหล่านั้นจะถูกเกณฑ์ให้เขาเรียนร่วมกับเด็กที่ใช้ภาษาไทยใบบาง เช่น เด็กพูดภาษาถิ่นอีสาน เป็นต้น

4. ในคานลัทธิธรรมนิยมและวัฒนธรรม ในสังคมของชนกลุ่มน้อย ซึ่งเชื่อถือลัทธิต่าง ๆ แปรลกออกไป จะพยายามปลุกฝังชักจูงให้เด็กเชื่อถือและสืบทอดความเชื่อนั้นแม้ว่าจะต้องไปโรงเรียนแล้วก็ตาม เช่นการบังคับให้เด็กพูดภาษาไทยที่บ้าน ก็เชื่อว่าบ้านผีเรือนจะหนวกหูและสาบแช่ง สังคมไทยนอกจากจะไม่ได้ใช้ภาษาแม่เป็นภาษาเดียวกันตลอดประเทศแล้ว สังคมไทยยังเป็นสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งสภาพและลักษณะ "นักเรียนที่มาจากรอบครัวต่าง ๆ ในอำเภอหนึ่งหรือจังหวัดหนึ่ง ก็จะมีพัฒนาการทางภาษาไม่สม่ำเสมอกัน บางครอบครัวมีสมาชิกที่มีการศึกษามาสองสามชั่วคน บางครอบครัวเพิ่งเริ่มจะให้เด็กเรียนคนนั้นได้เข้าโรงเรียนเป็นคนแรก" (หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ 2523:74-76)

ภาษาถิ่นอีสานเป็นภาษาประชานิยมที่มีอาณาเขตกว้างที่สุดในเขตการศึกษา 11 ถือว่าเป็นภาษากลางที่ใช้ติดต่อกันทั่วไป ยกเว้นการเขียน ชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ที่พูดภาษาถิ่น เขมร ส่วย เยอ เมื่อต้องการสื่อสารกับคนอื่นนอกกลุ่มก็จะใช้ภาษาถิ่นอีสานทั้งสิ้นทำให้เกิดสำเนียงหรือรูปคำบางรูปเพี้ยนไป แต่ก็ยังพูดและฟังกันเข้าใจ เพราะเสียงนั้นถือว่าเป็นเสียงปานกลาง คือเสียงสูงหรือเอาอย่างจากเสียงที่คนอื่นพูด โดยให้ใกล้เคียงสำเนียงเดิมที่สุด แต่ก็ไม่ตรงแฉงกับเสียงเดิมไม่มีผิดเพี้ยน" (พระยาอนุมานราชธน 2513:172) เช่น ผู้พูดต้องการซื้อเข็มเย็บผ้า แต่จะออกเสียงเพี้ยนไปเป็น "เค็ม" หรือ "เขียม" หรือ "เคียม" ผู้ฟังที่ไม่เคยได้ยินอาจจะต้องซักถามต่ออีกนิดหน่อยว่าจะเอาไปทำอะไรก็พอจะสื่อสารกันได้ แต่ถ้าเคยฟังบ่อย ๆ ก็คุ้นเคยกับคำที่เพี้ยนนั้นแล้ว ก็เป็นเสียงปานกลางไว้อสื่อสารกับผู้อื่นได้อีก

ตั้งแต่ พ.ศ. 2512 - พ.ศ. 2519 ผู้วิจัยได้สอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษาตอนปลาย และระดับมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลาย ที่อำเภอราษีไศล และอำเภอเมืองของจังหวัดศรีสะเกษ "ซึ่งมีอาณาเขตทางชายแดนไทยติดต่อกับ

ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย โดยข้ามช่องเขาพนมดงรัก เข้าออกได้ถึง 26 แห่ง" (กระทรวงมหาดไทย สำนักงานปลัดกระทรวง 2524:2) ประชาชนที่อยู่ในแถบนี้จะพูดภาษาเขมร เป็นส่วนใหญ่ทั้งนี้รวมไปถึงชายแดนของจังหวัดสุรินทร์ และบุรีรัมย์บางส่วนด้วย กลุ่มคนที่พูดภาษาส่วยซึ่งมีจำนวนน้อยกว่ากลุ่มแรก มักจะมีภูมิลาเนาอยู่ระหว่างพวกที่พูดภาษาเขมรกับภาษาถิ่นอีสาน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มคนที่พูดภาษาเยอปะปนอยู่กับกลุ่มพูดภาษาส่วยหรือภาษาเขมรแต่น้อยมาก มีข้อสังเกตคือถ้ามบ้านใดพูดภาษาเยอ ชื่อหมู่บ้านนั้นจะมีคำ "เยอ" ด้วย เช่น บ้านคอเยอ บ้านปราสาทเยอ เป็นต้น แต่เป็นชื่อเรียกกันทั่วไปไม่ใช่ชื่อทางราชการ ไร้คังรายละเอียดยื่น ๆ จะกล่าวถึงในบทความต่อไป ปัญหาที่พบจากสภาพแวดล้อมทางภาษาที่ต่างกัน คือ เมื่อนักเรียนเรียนในชั้นประถมศึกษา เขาจะเรียนในโรงเรียนภายในหมู่บ้านนั้น โดยมีครูผู้สอนที่เข้าใจภาษาถิ่นนั้น เป็นผู้สอน นักเรียนจะทำความเข้าใจกับบทเรียนโดยการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาถิ่นของตน เมื่อนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้วก็จะเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ หรือโรงเรียนประจำจังหวัด ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนที่มาจากต่างถิ่นเหล่านี้มักจะมีปัญหาเรื่องใช้คำภาษาถิ่นปนภาษามาตรฐาน ความเข้าใจผิดที่มีความหมายเดียวกัน เช่น เสื่อ (สาก) สี (ดู, ความรู้สึก) พก (พน) การใช้รูปสระชนิด เช่น เอื้อ, เอื้อ ออกเสียงควบกล้ำไม่ไค นอกจากนี้ก็มีนักเรียนที่พูดภาษาเขมร มักจะออกเสียง ร, ล ทั้งหมดเป็นเสียง ร เพียงเสียงเดียว นักเรียนที่พูดภาษาส่วยและเยอก็คล้ายกันแต่มักไม่ค่อยยอมรับว่าตนพูดภาษานั้น และไม่ชอบแสดงออกเท่าที่ควร (เด็กนักเรียนในเขตจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ที่พูดภาษาถิ่นเหมือนกันน่าจะมีสภาพแวดล้อมทางภาษาที่เป็นปัญหาเช่นเดียวกัน จึงไคใช่เป็นขอบเขตของประชากรในการวิจัยครั้งนี้ด้วย)

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาเชื่อว่า การไขข้องค์ประกอบทางสติปัญญาเพียงอย่าง เดียว เพื่อพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังไม่พอ ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ของค์ประกอบทางสติปัญญา (Non Intellectual Factors) ทราฟเวอร์ (Travers 1953: 420) กล่าวว่า "สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนของนักเรียนนอกเหนือจากสติปัญญาแล้วก็คือ ความสนใจ ปัญหาส่วนตัว พื้นฐานทางครอบครัว ฐานะทางสังคม สภาพทางบ้าน" "องค์ประกอบลักษณะส่วนบุคคล

และภูมิหลังทาง เศรษฐกิจและสังคมองค์ประกอบเกี่ยวกับโรงเรียน องค์ประกอบเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อน เหล่านี้ล้วนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัวแทนได้" เป็นคำกล่าวของ เอเล็กซานเดอร์และซิมมอน (Alexander and Simmons - 1975: 4) นอกจากนี้โนลท์และโนลด์ (Nolt and Nold 1964: 167) พบว่าองค์ประกอบเกี่ยวกับความสนใจ การปรับตัว สภาพทางบ้าน ฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคม ความรู้สึกต่อวิชาที่เรียน และแรงจูงใจในการเรียน มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย ในกรณีเดียวกันนี้ สุมาลี สังข์ศรี (2520: ๖) ได้วิจัยแล้ว แต่ผลปรากฏว่าไม่พบความแตกต่างระหว่างสภาพแวดล้อมทางบ้านกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดความคิดว่าตัวแปรเหล่านั้น อาจกว้างเกินไปที่จะชี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ชัดเจนได้

การเรียนการสอนภาษาระดับมัธยมศึกษา ซึ่งผู้เรียนกำลังอยู่ในวัยรุ่น ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในช่องว่างระหว่างวัยของผู้เรียนกับผู้สอน คือทัศนคติต่อภาษาไทยและการเรียนวิชานี้ โดยเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ที่กำลังเป็นวัยรุ่นระยะแรก จะมีความละม้ายมาทางเด็กมากกว่าผู้ใหญ่ ประมวญ คิคคินสัน (2520: 6) กล่าวว่า "ในวัยนี้มีความวุ่นไว้มาก เพราะต้องปรับตัวตามสภาวะแวดล้อมและตามเพื่อน" สุพิศรา สุภาพ (2523: 44) ก็เชื่อว่า "ในการทำความเข้าใจเรื่องต่าง ๆ วัยรุ่นยังคงต้องอาศัยกำลังใจและช่วยเหลือแนะนำที่ถูกต้องจากผู้ใหญ่เป็นจำนวนมาก เพราะในส่วนตัวก็อยากเป็นผู้ใหญ่ แต่ก็ยังมีความเป็นเด็กอยู่" ถ้าใครสำรวจทัศนคติของเด็กวัยรุ่นกลุ่มนี้ อาจจะไต่ถามว่ามีข้อใดที่น่าจะแก้ไขหรือมีข้อใดที่ควรส่งเสริมเพียงใด

จากการรวบรวมปัญหาต่าง ๆ อันได้แก่ สภาพแวดล้อมทางภาษาที่ต่างกันตัวแปรที่ช่วยชี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติที่จะเกิดจากการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียน ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาเหล่านี้ แต่เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีผลงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรง ในต่างประเทศมีบ้างแล้ว ในระยะสองสามปีที่แล้วมา ผู้วิจัยในอเมริกาได้หันมาสนใจที่ศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวผู้เรียน (สุพิศรา ^{พร} ลักษณะนิพนธ์ 2526: 127) ผู้วิจัย

สังเกตว่านักเรียนที่น่าจะมีปัญหามากที่สุด คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพราะเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดของโรงเรียนระดับประถมศึกษา มาศึกษา นักเรียนต้องปรับตัวให้เข้ากับโรงเรียนใหม่ เพื่อนใหม่และหลักสูตรใหม่ โดยอาศัยความรู้ ประสบการณ์เดิม และสภาพแวดล้อมทางภาษาที่เขามีอยู่ เพศของผู้เรียน อาจจะจำแนกทัศนคติ และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนภาษาไทยได้หรือไม่ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงในเรื่องเหล่านี้ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อที่จะ "คัดไผ่แตกนวล" ในข้อที่เป็นปัญหาและหาข้อมูลซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหา และเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาชั้นสูงขึ้นไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีสภาพแวดล้อมทางภาษาต่างกัน ในเขตการศึกษา 11
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง ที่มีสภาพแวดล้อมทางภาษาที่คล้ายกันในเขตการศึกษา 11
3. เพื่อสำรวจทัศนคติและปัญหาในการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีสภาพแวดล้อมทางภาษาต่างกัน ในเขตการศึกษา 11

สมมุติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนที่มีสภาพแวดล้อมทางภาษาแตกต่างกัน จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน
2. นักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่มีสภาพแวดล้อมทางภาษาคล้ายกัน จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน
3. นักเรียนที่มีสภาพแวดล้อมทางภาษาต่างกัน จะมีทัศนคติในการเรียนภาษาไทยแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉพาะวิชา ท 101 เท่านั้น ซึ่งเป็นวิชาภาษาไทยบังคับที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทุกคนต้องเรียน เป็นวิชาหนึ่งที่มีความสมบูรณ์ในตัว เพราะมีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเมื่อสิ้นภาคเรียนนั้น

2. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้เพื่อศึกษาหาข้อมูลนั้น ใช้เฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนรัฐบาลสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ภายในเขตจังหวัดที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย คือบุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ระดับคะแนน) วิชา ท 101 ของนักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร คัดลอกจาก ร.บ.1 ของแผนกทะเบียนแต่ละโรงเรียนควยความร่วมมือของครูอาจารย์สอนภาษาไทย ท 101

4. การวิเคราะห์ผลการวิจัยนี้ ไม่คำนึงถึงชื่อภาษาถิ่นโดยจะใช้จำนวนภาษาแทน
ข้อตกลงเบื้องต้น

1. จำนวนตัวอย่างประชากรและลักษณะคุณภาพประชากรตัวอย่าง เป็นที่เชื่อถือได้

2. ความสามารถพูดภาษาถิ่นได้ คือสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ที่ใช้ภาษานั้นได้ไม่จำกัดระยะเวลาที่พูดได้

3. ภาษาถิ่นทุกภาษามีความสำคัญเท่ากัน

4. คำตอบของตัวอย่างประชากร คือความจริงที่เชื่อถือได้

คำจำกัดความ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการเรียนที่ประเมินผลโดยทางโรงเรียนเป็นผู้ประเมินตามระเบียบการวัดผลและประเมินผลรายวิชาภาษาไทย ท 101 ภาคต้น ปีการศึกษา 2523

สภาพแวดล้อมทางภาษาที่แตกต่างกัน หมายถึง ภาษาถิ่นที่เกิดพูดได้ คือ ภาษาถิ่นอีสาน ภาษาเขมร ภาษาส่วย และภาษาเขอ

เขตการศึกษา 11 หมายถึง จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ
เท่านั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้

1. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนภาษาไทย ทั้งแก่อาจารย์ประจำวิชาตลอดจนผู้บริหารทุกระดับ

2. เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาชั้น
ม.๑ และชั้นสูงขึ้นไป เช่นการจัดหลักสูตรซ่อมเสริม การสร้างหนังสืออ่านประกอบ
วิชาภาษาไทย ฯลฯ

3. เพื่อเป็นแนวทางให้ครูครองสนใจเด็กอย่างเข้าใจ และส่งเสริม
เด็กในทางที่ถูกและดีขึ้น

4. เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางภาษาต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย